



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI



№8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 472 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalari qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies.....	52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri	90
Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	105
Murodova Madina Karim qizi	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich	



Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	
Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar	140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar muloqot madaniyatini tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	144
Boybo'riyeva Saodat O'ralovna	
Kattalar ta'limi texnologiyasi: muammolar, yondashuvlar va rivojlanish yo'nalishlari	148
Davletova A.	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning huquqiy asoslari	152
G'aniyeva Gulrux Tavakkaljon qizi	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish	156
Madmarova Gulchexra Qodirovna	
O'lkashunoslik materiallarining oliy ta'lim jarayonida tarbiyaviy salohiyatini ochib berish	160
Mamajonov Mo'minjon	
Muhandislik grafikasi darslarida o'quv faoliyatining shaxsga yo'naltirilgan innovatsion modeli	165
Mamasidikova Gulnora Muhammad qizi	
Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy resurslarning pedagogik imkoniyatlari.....	169
Muhiddinov Muhiddin Nuriddin o'g'li	
Ijod maktablari o'quvchilarining badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.....	173
Nurmatova Shohistaxon Muhammadjonovna	
Voleybolchi qizlarni tayyorlashning differensial vositalaridan foydalanish zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	178
Odilova Feruzaxon Valijon qizi	
PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish.....	184
Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi	
Yoshlar o'rtasida internet qaramligi va ijtimoiy izolyatsiya zamonaviy Maugli sindromining klinik ko'rinishlari	188
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Boshlang'ich maktabda o'zbek tili darslarida differensial ta'limdan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	192
Rasulova Nozigul Abdivahid qizi	
Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini takomillashtirish	196
Sharfova Nilufar Ilhom qizi	
Xalqaro baholash dasturlari asosida ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari (PIRLS misolida).....	200
Tuxtasinova Munira Ibragimovna	
Fransuz tili darslarida tabiatshunoslik atamalarini boshlang'ich sinflarda shakllantirish va o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	204
Umarova Madinabonu Bahodir qizi	

O'smir psixologik salomatligini barqarorlashtirishda art-terapiyadan foydalanishning imkoniyatlari	208
<i>Yusupxodjayeva Umida Baxodir qizi</i>	
Nofillologlarni (filolog bo'lmaganlarni) kasbiy aloqa madaniyatiga o'rgatish maqsadida zamonaviy ingliz tilining lingvometodik tahlili.....	214
<i>Zarina Itolmasova</i>	
Forsayt va qaror qabul qilishni bog'lovchi kognitiv komponentlar.....	219
<i>Hasanova Sumanbar Hamroqulovna</i>	
Разработка и внедрение виртуальных лабораторных работ по биохимии для студентов фармацевтических факультетов.....	222
<i>Мамадалиева Зарина</i>	
Abduqodir Shakuriyning ta'lim va tarbiya haqidagi umumiy qarash va g'oyalari: chuqur tahlil	226
<i>Ashurova Dilrabo Isroil qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish tizimi ..	230
<i>Jakbarova Zarifaxon Solijon qizi</i>	
Badiiy-estetik qobiliyat tuzilmasi va uning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	233
<i>G. S. Kaxarova</i>	
Umumta'lim maktablarida informatika o'qitish asosida ta'limni raqamlashtirishning metodologik asoslari...	236
<i>Mamajanov Rakhmatilla Yakubjanovich</i>	
Shaxsda ma'naviy intellektni rivojlanishiga qadriyatlar yo'nalganligining ta'siri.....	240
<i>Mirxoliqova Charos Xabibullayevna</i>	
O'qituvchilarning sun'iy intellekt bo'yicha kompetentligini rivojlantirishda metodik yondashuv	244
<i>Najmetdinova Nargiza Sayfetdinovna</i>	
Ismlarning ma'noliligi va ularni o'qitishda lingvopedagogik yondashuvlar	252
<i>Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich</i>	
Fitnes-aerobika mashqlaridan foydalangan holda sog'lomlashtirish mashg'ulotlari uslubiyati.....	258
<i>Shaxriddinova Laylo Nurxonovna</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalarining didaktik va "learning analytics"ning nazariy asoslari	262
<i>Sulaymanov Zulqaynar Rajabali o'g'li</i>	
Esse yozishni o'rgatishda zamonaviy metodlar.....	268
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Iqtisodiy matnlar tarjimasini o'rgatishda raqamli simulyatsiya va virtual reallik (VR) texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	272
<i>Xujanazarova Nozima Omonjonovna</i>	
Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning ilmiy metodologik asoslari	275
<i>Axmedov Nodir Sadir o'g'li</i>	
Talaba-yoshlarda qo'shiq ijrochilik san'atini shakllantirishning zamonaviy pedagogik xususiyatlari: ta'lim islohotlari kontekstida yondashuv.....	279
<i>Begisbay Temirbayev</i>	
Xorijiy davlatlarda biologiya o'qituvchilarini tayyorlash tajribasi va uni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari.....	283
<i>Hayitov Abdirasul Eshdavlatovich</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalari talabalariga umumiy fizika kursini o'qitishda virtual laboratoriyalarning ahamiyati.....	286
<i>Abdurakibov Akmal Abdugaparovich</i>	
Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining gapirish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda yangi – "instruksional texnologiya" va sun'iy intellektga tayanib o'qitish metodologiyasi.....	290
<i>Abrorxo'ja Muminxo'jayev Muksumxodjayevich</i>	
Jaloliddin Rumiy fikrlarining hozirgi yoshlarga ta'siri	296
<i>Allayarov Doniyor Islom o'g'li</i>	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.....	298
<i>Aygul Aralbayevna Urazimbetova</i>	
Sud psixologik ekspertizasida travmatik tajriba (PTSD) fonida emotsional reaksiya va ko'rsatma sifati o'rtasidagi bog'liqlik.....	301
<i>Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda 4 "K" kompetensiyalarini rivojlantirishdagi muhim dolzarbliklar	307
<i>Idiyeva Gulchehra Izomovna</i>	



Bikaryer oilalarda gender rollar integratsiyasi jarayonidagi psixologik omillar.....	311
<i>Ishboboyeva Gulbarchin Rustam qizi</i>	
Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etishda sun'iy intellekt texnologiyalarida foydalanish muammolari va yechimlari.....	315
<i>Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning metakognitiv ko'nikmalarini shakllantirishda reflektiv yondashuv.....	319
<i>Laylo Baxtiyor qizi Axmedova</i>	
1939-1945-yillarda O'zbekiston hududida qishloq xo'jaligidagi paxtachilik va oziq-ovqat muammolari.....	323
<i>Mutallibjonov Boburmirzo Muzaffarovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarining tajriba oxiri jismoniy tayyorgarligi darajasi dinamikasi.....	328
<i>Samadov Sardor Sodiqovich</i>	
O'zbekiston umumta'lim maktablarida mazmun va til integratsiyalashgan o'qitish (CLIL) yondashuvining pedagogik va amaliy imkoniyatlari.....	335
<i>Tursunaliyeva Muattar Alisher qizi</i>	
O'rta maktab 11-sinf o'quvchilarining lug'at boyligini oshirishda turli metodlarning o'rni.....	340
<i>Xamzayeva Ruxshona Abdusamadovna</i>	
Umumta'lim maktablardagi ingliz tili o'quv darsliklari tahlili.....	344
<i>Xiloldinova Zulayho</i>	
Ingliz klassik adabiyoti orqali talabalar ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirishning innovatsion yondashuvlari.....	348
<i>Ziyotov Farruh Saodilla o'g'li</i>	
XVI asr oxiri va XVII asr boshlarida ingliz dramasi janr va uslub xususiyatlari.....	352
<i>Sherqulova Zuloyho Dilshod qizi</i>	
Биохимическая роль витаминов как кофакторов в метаболических процессах организма.....	356
<i>М. У. Джалилов</i>	
ESL/EFL (ingliz tili ikkinchi/chet til sifatida) kontekslarida lug'at boyligini rivojlantirishda loyiha asosidagi ta'lim (PBL – Project-Based Learning): tajribalar, natijalar va O'zbekiston sharoiti uchun tavsiyalar.....	359
<i>Masharibova Sayyora Ahmedovna</i>	
Maktabga tayyorlov yoshidagi bolalarda kognitiv tezkorlikni rivojlantirishda multisensor yondashuvning samaradorligi.....	364
<i>Musratova Zilola</i>	
Yangi O'zbekiston sharoitida talabalarning tarixiy dunyoqarashini rivojlantirishda tarixiy ongning ahamiyati.....	367
<i>Shadibekova Dildora Fazildjanovna</i>	
O'zbekiston maktablarida ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: yuqori sinflarda eksperimental tadqiqot dizayni.....	371
<i>Ahmadjonova Diyora Dilshod qizi</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalarida umumiy kimyo kursini integrativ takomillashtirishning ilmiy metodik asoslari.....	376
<i>A. A. Xaydarov</i>	
Sport faoliyatida pedagogning o'rni.....	380
<i>Isoqov Nuriddin Halim o'g'li</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi yengil dizartriya nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalarning lug'at boyligini tekshirish.....	384
<i>Mamatova Aziza Bo'riboevna, Xayrulloeva Marjona Tuychi qizi</i>	
Sharqiy mintaqalarda ajrimdan keyingi erkaklarning psixologik holati: an'anaviylik va zamonaviylik o'rtasida.....	387
<i>Nazokat Xudoyqulova</i>	
Modellashtirish jarayonida "Geogebra" matematik dasturining imkoniyatlari.....	393
<i>O. Halimov, M. Jo'raqulova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijodiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik psixologik asoslari.....	398
<i>Ozoda Tolipova, Jumaboyeva Zarnigor</i>	
Shaxsda psixologik barqarorlikni rivojlantirish omillari.....	403
<i>Ozoda Tolipova</i>	
Oilaviy qo'llab-quvvatlovsiz sportchilarda yolg'izlik hissi va depressiv belgilarning paydo bo'lishi.....	407
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	

Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarda oilaning o'rni	410
Raxmatova Elmira Shavkat qizi	
Ajrashgan oilalarda voyaga yetmagan bolalarning psixologik moslashuv darajasi	413
Ro'ziyeva Zilola Fayzulla qizi	
Rinolaliya nutq nuqsoniga ega bolalar bilan operatsiyadan oldingi davrda olib boriladigan logopedik ishlar	417
Shokirova Shaxnoza Dilmurodovna, Nig'matova Movluda Asatulla qizi	
Ertal turmush qurish muammosining ijtimoiy psixologik asoslari	421
Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi	
Pedagogik kompetentlikni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati	424
G'ofurova Mohidil Sayfutdin qizi	
Integrativ yondashuv asosida v-vi sinflarni raqamli texnologiya vositasida o'qitishning pedagogik va psixologik mezonlari	427
Abdug'afur Avliyoqulov	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining akmeologik pozitsiyasini rivojlantirish	432
Aralova Dilafroz Dushaboy qizi	
Pedagogical Foundations for the Development of National Sports Within the Framework of Physical Education for Schoolchildren	436
Aximetov Bayrambay Kanatbayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishning didaktik modeli	441
Boltayeva Xolida	
O'smirlarda gender infekatsiya namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	446
Karimova Gulhumor Shodi qizi	
Talabalarni psixologik treninglar asosida ijtimoiylashtirish omillari	449
Omonova Oyguil Qodir qizi	
Talabalarda bashoratlash ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy pedagogik masalalari	454
Rustamov Bektosh Ximmatovich	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining badiiy ijod qobiliyatlarini rivojlantirish tamoyillari	458
Saddinov Alisher Atadjanovich	
How to Teach Vocabulary in EFL Classrooms	462
Sarvinov Mirzaliyeva	
Urologiyani o'qitishda interaktiv, multimedia, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi	465
Sayfedinov Sanjarbek Ikramovich	
Taekvondochilarni yillik siklda tayyorlashni rejalashtirish xususiyatlari	469
A. A. Nuritdinov	



O'SMIRLARDA GENDER INDEFIKATSIYA NAMOYON BO'LISHIGA TA'SIR ETUVCHI PSIXOLOGIK OMILLAR

Karimova Gulhumor Shodi qizi
Navoiy davlat universiteti
Pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Hozirgi kunda, erkak va ayollarning teng huquqliligi va ularning jins xususiyatlaridagi o'ziga xosliklar muammosi hamda uni psixologik jihatdan dalillash ishlari, eng dolzarb ilmiy masalalardan biri sifatida qaralmoqda. Bu borada qator ijtimoiy fanlar sohalarida o'ziga xos ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Jumladan, psixologiya fanida ham gender o'ziga xoslik va gender identifikatsiya masalalariga oid keng ko'lamli maqolaga qo'l urilmoqda.

Kalit so'zlar: Ijtimoiylashuv mexanizmlari, identifikatsiya tushunchalari, gender identifikatsiyalar, ijtimoiy faktorlar, jinsga tegishlilik, psixologik omillar, ijtimoiylashuv, axloqiy me'yor, qadriyat, kasbiy moslashuv, kasbiy fazilat, xulq-atvor, etika, ijtimoiy me'yor.

Abstract: Currently, the problem of equality of men and women and their gender characteristics, as well as the psychological justification of this, is considered one of the most urgent scientific issues. Specific scientific research is being conducted in a number of social sciences. In particular, in psychology, a large-scale article on the issues of gender identity and gender identification is being written.

Key words: Socialization mechanisms, concepts of identity, gender identities, social factors, gender identity, psychological factors, socialization, moral norms, values, professional adaptation, professional virtues, behavior, ethics, social norms.

Аннотация: В настоящее время проблема равенства мужчин и женщин, их гендерных особенностей, а также психологическое обоснование этого, считается одной из наиболее актуальных научных проблем. В ряде социальных наук ведутся конкретные научные исследования. В частности, в психологии пишется масштабная статья, посвящённая проблемам гендерной идентичности и гендерной идентификации.

Ключевые слова: Механизмы социализации, концепции идентичности, гендерные идентичности, социальные факторы, гендерная идентичность, психологические факторы, социализация, моральные нормы, ценности, профессиональная адаптация, профессиональные добродетели, поведение, этика, социальные нормы.

KIRISH

Ma'lumki, gender identifikatsiya yo'nalishidagi tadqiqotlar turli psixologik, pedagogik, falsafiy omillar bilan o'rganilgan bo'lib, unga ta'sir etuvchi omillar oilaviy muhit, oilaviy munosabatlar, ota-ona va o'smir o'rtasidagi munosabatlar, ijtimoiy muhit va o'smir, hayotiy qadriyatlar va yoshlar munosabatlari, boshqaruv sohasi va gender tafovutlar kabi mazmunda tahlil etilgan. Gender yo'nalishidagi izlanishlarda turli xil metodikalar ishlatilgan bo'lib, ularning aksariyati shaxsning o'ziga bo'lgan bahosi hamda o'zi to'g'risidagi tasavvurlarini yoritishga bag'ishlanganligi bilan ajralib turadi. Umuman, ijtimoiy psixologiya ushbu masalani tadqiq etganda, o'ziga bo'lgan bahoning o'zgarishida, eng avvalo, shaxsni o'rab turgan ijtimoiy muhit, ya'ni, u bevosita muloqotga kirishadigan insonlarning roli katta ekanligini qayd etadi. Lekin shu masalaning boshqaruv faoliyatiga qo'shilgan erkak yoki ayolda qanday o'zgarishi ham alohida diqqatga sazovor bo'lgan masaladir. Bu erda savol qaysi bir jins vakilida bunday tasavvur yoki bahoning turg'unligi yoki o'zgaruvchanligi namoyon bo'lishini aniqlashtirishga qaratilganligidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mazkur mavzuga O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning asarlari hamda O'zbekiston Respublikasining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston Taraqqiyot strategiyasi muhim manbalar sifatida qaraladi. Davletshin M.G. va boshqalar. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya o'quv metodik qo'llanmalaridan foydalanildi.



TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tizimli tahlil, manbalar va ma'lumotlarni qiyoslash, tarixiy-ilmiy natijalarni o'rganish, mavzuga doir zamonaviy masalalarni aniqlash hamda ularga obyektiv yondashgan holda qiyosiy-tahlil asosida ilmiy xulosa va tavsiyalar berish metodlari qo'llanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bu o'rindagi stereotip shundan iboratki, jamiyatning o'zi erkaklarning har qanday yutuqlarini yuqoriroq baholashga moyilki, ular o'z navbatida ana shunday munosabatga munosib bo'lishga harakat qiladi. Ayollar hadeb o'z yutuqlarini ko'z-ko'z qilib, "men" deb ko'krigiga urmasa-da, erkaklar ko'nglining tubida biroz o'ziga ishonganroq va manmansiraganroq bo'lishadi. Bu holat ayniqsa, oilaviy biznesni muvaffaqiyatli yo'lga qo'ya olgan erkak-biznesmenlarga xosdir. K.M.Sherbakovga ko'ra, ayollar ishlab chiqarish munosabatlari tizimida biroz hadiksirash, atrofda qilarning munosabatlari yomon bo'lib qolishidan cho'chibroq harakat qiladiki, bu tabiiy ravishda, uning o'zi to'g'risidagi tasavvurlari mazmuniga ta'sir qiladi. Ushbu holatni ijtimoiylashuv jarayonida o'zlashtirayotgan qiz va o'g'il bolalarda o'ziga xos ustanovkalarning shakllanishi muqarrardir.

Lekin juda ko'plab tadqiqotlar erkaklardagi o'ziga ishonch va takabburlikning asl asosi ularning jismonan ayollardan kuchli ekanligi, ijtimoiy stereotiplar ularni yoqlashiga suyanadilar, ayolar esa kommunikativ qobiliyatlari va o'zgalar dard-hasratini yaxshi bilgan kishilar sifatida qarama-qarshi jins vakilidan baribir kuchliroq ekanligi asosida o'zlarida muayyan yuqori baho sohibalari sifatida o'zlarini tutadilar. Bu ikkala jins vakilining muvaffaqiyatlarga erishishga da'vogarliklari va talablari darajasida bevosita aks etadi.

T.Bendasning 2000-yilda o'tkazgan tadqiqotida ham qozoq va rus talabalarining muvaffaqiyatga intilish motivatsiyasida muayyan, lekin aniq tafovutlanmaydigan farqlar borligini isbotladi. Bu tekshiruvchilarda baribir qozoq yoshlari, ikkala jins vakillari ham ruslardan farqli ko'rsatkichalarga ega bo'ldilar. Rasmiy subordinatsiyaga qarab ish tutishni yoqtirishini, muvaffaqiyatga erishishda ham qozog'istonliklar, ayniqsa, xotin-qizlar martabali shaxslarning fikrini inbatga olib, harakat qilishlarini qayd etganlar. Lekin ikkala millat vakillarida ham mag'lubiyatdan cho'chish hissi aniq namoyon bo'lmadi. Bu zamonaviy qarashlarning yoshlar ongiga ta'siri, jinslararo tenglik g'oyasining balog'at yoshidagi erkak va ayollar ongiga singib ketganligining oqibati bo'lsa kerak, degan xulosaga keladi T.Bendas. Boshqaruv sohasida bizning muhitimizda bu jarayonlarning namoyon bo'lishi konkret tadqiqotning predmeti bo'lishi lozim.

Gender ustanovkalar o'mirlik davrida insonning kelajakda qanday oila tipini tanlashiga, o'zini psixologik jihatdan oilaviy hayot va uning murakkab munosabatlariga tayyorlashiga ta'sir etmay qolmaydi. Shuning uchun ham ushbu paragrafda avvalo talabalardan iborat bo'lgan ijtimoiy guruhning o'ziga xos xususiyatlariga ular kamol topgan oila va undagi o'zaro munosabatlarning ta'siri to'plangan ilmiy ma'lumotlar asosida nazariy jihatdan tahlil qilishga qaror qilindi. Lekin masalaga to'la oydinlik kiritish maqsadida avval shu masalaga oid ayrim kategoriyalarga, talabalik yillari psixologiyasiga bag'ishlangan nazariy qarashlarni o'rganamiz.

Ijtimoiy psixologiya o'zining asosiy predmeti sifatida turli tarkibli va turli hajmli guruhlarni o'rganadi. Gender identifiklikning nazariy masalalariga bag'ishlangan adabiyotlarda ta'riflanishicha: "Gender – bu jinsga xos sifatlar va xulq-atvor shakllarini aks ettiruvchi zamonaviy atamadir". Lekin shuni alohida ta'kidlash joizki, aynan o'smirlik yoshidagi gender sifatining o'ziga xosliklariga bag'ishlangan tadqiqotlar aytarli darajada ko'p emas.

Psixologiya tarixiga nazar tashlaydigan bo'lsak, o'smirlik davri o'ziga xos ijtimoiy voqelik sifatida o'rganish va talqin qilish ilk marotaba rus olimi B.G.Ananevga to'g'ri keladi. Uning qator ilmiy tadqiqot ishlaridan so'ng ko'plab boshqa olimlar ham ayni shu yosh davriga e'tibor qarata boshlaganini ko'rishimiz mumkin. Jumladan, talabalik yillariga xos psixologik jarayonlar va psixologik normalar B.Ananevdan tashqari, Yu.E.Tereyenkova hamda N.R.Bityanova, O.I.Beloxvostova, A.A.Verbitskiy, M.R.Ginzburg, I.A.Zimnyaya, YU.N.Kulyutkin, V.S.Muxina va A.A.Xvostov, A.A.Rean, V.A.Slastenin, V.A.Yakuninlar tomonidan keng miqyosda o'rganilgan. Chunki talabalik davri o'ziga xos yosh va taraqqiyot davri bo'lib, rus psixologi mumtoz olimi hisoblangan L.S.Vigotskiyning fikricha, yosh davrlari rivoji zanjirida kattalik va balog'atning ayni pallasini ifodalab, bolalikdan kattalikka o'tishdir. Ma'lumki, psixologiyada, xususan, umr davrlari psixologiyasida har qanday katta o'zgarishlarni nazarda tutgan davr biroz inqirozli va o'tish davri deb ta'riflanadi. Katta o'smirlik davrida kattalikka, mustaqil hayotga o'tish davri bo'lgani sababli ham unda shaxsning professional yo'lni tanlashi va tanlagan yo'li qanchalik to'g'ri ekanligiga qarab, istiqbolga qarab intilish yoki bu yo'lni tashlab, umuman boshqa yo'ldan ketish davridir. Ya'ni, katta o'smirlikda mustaqil hayot bo'sag'asida o'z oldiga savol qo'yadi, bu yo'ning qanchalik to'g'ri yoki xatoligi xususida.^[7]

O.Boldireva o'tkazgan tadqiqotlarning xulosalariga e'tibor bersak, unga ko'ra yigitlarning oila modelini tanlashiga ota-ona oilasining roli deyarli yo'q, chunki ular uchun ahamiyatliroq omil, ulardagi jinsiy identifikatsiya bo'lib, bu sifat ular ota-onasi oilasidan chiqib ketgandan keyin shakllanadi. Shu bois bo'lsa kerak, bizning muhitimizda yigitlar qiz-kelin xonadonida yashashni tasavvur ham qila olmaydi, chunki "ichki kuyov" to'g'risida

salbiy stereotiplar mavjud, u hanuz saqlanib kelmoqda. Rossiyalik yigitlar esa uylanishni o'ylagan sari qizning xonadonida yashash, qaynona bilan murosa qilishni ko'proq o'ylaydi. Chunki rus yigitlar uchun maskulinlik to'g'risidagi tasavvurlar oila masalasida o'z ota-onasi oilasidan chiqib, ayro yashash bilan muvofiq tarzda tasavvur etilaveradi. Bizning yigitlar uchun esa bunday tasavvur g'ayri tabiiy hisoblanadi. Ya'ni, o'z xonadoniga, o'z ota-onasi oilasiga kelinni olib kelish va umrguzaronlik qilish bizning yigitlar uchun nafaqat tabiiy, balki, maskulinlikning, "yigitchilik"ning asosiy sharti sifatida ham idrok qilinadi. Bu oila modeli tanlash va maskulinlik va femininlik masalalarida etnopsixologik tafovutlar aynan oila borasidagi gender ustanovkalarda mavjud ekanligini tasdiqlaydi. ^[8]

XULOSA VA TAKLIFLAR

"O'smirlarda gender identifikatsiya namoyon bo'lishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari" mavzusi bo'yicha tadqiqot ishi yuzasidan quyidagi umumiy xulosalar taqdim qilingan.

1. O'smirlik yoshida gender identifiklik murakkab kechib, dastlab qiz bolalar o'g'il bolalardan ayrim psixologik holatlarda ustun bo'lishi kuzatildi. Ya'ni tashqi dunyoga bo'lgan munosabat, o'z kelajak taqdirini oldindan o'ylash, o'zini jins sub'ekti sifatidagi funksiyalarini bilish, hayotiy tajriba, gender rollarni anglash kabilar qiz bolalarda ancha ustun bo'lar ekan. Biroq, psixologiyada feminizm va maskulinizm sifatleri ham mavjud, ya'ni maskulinizm ekaklarga xos sifatlar bo'lsa, feminizm esa, ayollarga xos tabiiy sifatlar hisoblanadi. Gender identifikatsiya garchi, ushbu ikki sifatlar bilan uyg'un kechuvchi hodisa bo'lsada, ammo jinsiy o'ziga xoslik ko'proq shaxslilik va hissiy soha belgilari bilan bog'liq tushuncha sanaladi. Gender sifatlar shakllanishining psixodiagnostik jihatdan baholashning metodik apparatlari xilma-xil sanalib, ushbu metodikalar va so'rovnomalar guruhini quyidagi jihatlar bilan tushuntirish mumkin:

- O'smir o'quvchilarning sub'yektiv kechinmalari baholashga qaratilgan psixodiagnostik usullar majmui;
- O'smir o'quvchilarning reproduktiv fikrlash uslubini baholash qaratilgan so'rovnomalar;
- Gender rollar va ularning o'smir tomonidan anglanishi, feminizm va maskulinizm, o'zini o'zi baholash, o'zini o'zi tartiblay olish qobiliyati va hokazo.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. "O'zbekiston".T., 2016. – B.16.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston". T.,2017. – B.116.
3. Абраменкова В. В. Половая дифференциация и сексуализация детства: горький вкус запретного плода / В. В. Абраменкова // Вопросы психологии. 2003. № 5. С. 103 – 120.
4. Абраменкова В.В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре /В.В. Абраменкова. - М.: МПСИ;Воронеж: НПО "МОДЕК", 2000. – 416 с.
5. Андреева Й.Н. Противоречия в самоотношении и проблемные переживания в подростковом возрасте: автореф. дис. ... канд. психол. наук /Й.Н. Андреева. - СПб., 2003. - 18 с.
6. Губанова Н. Д. Маскулинность и феминность как категории тендерного анализа / Н. Д. Губанова // Вестник Северо-Кавказского государственного технического университета. 2008. № 1. С. 14 - 18.
7. Гудвин Д. Исследования в психологии: методы и планирование. СПб.: Питер, 2004. – С.63.
8. Davletshin M.G. va boshqalar. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya: o'quv metodik qo'llanma. T., 2004.– 154 b.
9. Данилюк С Б. Особенности половой идентификации в структуре самосознания дошкольника, воспитывающегося в условиях детского дома:автореф. дис.. канд. психол. наук / СБ. Данилюк. - М., 1993. – 19 с.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.